

Stichting Micropensioenen

Stichting Duurzame (Micro-)Pensioenen Ontwikkelingslanden

Verkort jaarverslag 2015

Micropensioenen geven kracht en zelfbeschikking aan gezinnen

Belangrijke stappen in 2015

De Stichting Duurzame (Micro-) Pensioenen in Ontwikkelingslanden (SDMO) is een gezamenlijk initiatief van het Verbond van Verzekeraars en de Pensioenfederatie met steun van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Het doel van de stichting is te helpen bij het samen met lokale partners opzetten van collectieve pensioenvoorzieningen in ontwikkelingslanden. Daarbij richt SDMO zich vooral op mensen die werken in de informele sector. Zij staan niet officieel geregistreerd en hebben vaak geen voorziening voor hun oude dag.

In 2015 heeft SDMO belangrijke stappen gezet om in de komende vijf jaar bestaande activiteiten te kunnen opschalen en te kunnen uitbreiden naar andere ontwikkelingslanden. Een delegatie van het bestuur bracht in het najaar van 2015 een bezoek aan het project in India, dat inmiddels 30.000 deelnemers telt. De bestuurders zagen met eigen ogen hoe het micropensioen een positief verschil maakt in het leven van de deelnemers en hun gezinnen. Het bezoek heeft ertoe bijgedragen dat SDMO besloten heeft na afloop van het 5-jaar durende project in 2016 door te gaan met de opschaling van micropensioenen in India. In Ghana is in 2015 de haalbaarheidsstudie afgerond met een positieve aanbeveling. Er zijn geïnteresseerde investeerders maar er dienen de nodige voorbereidingen te worden getroffen om daadwerkelijk van start te kunnen gaan. Die voorbereidingen vinden plaats in 2016. Het plan is dat het project in 2017 van start gaat. Eind 2015 heeft SDMO een zestal stuurgroepen ingericht die plannen ontwikkelen voor de uitbreiding van de activiteiten in de komende vijf jaar.

Projecten

SDMO had in 2015 twee projecten in ontwikkeling: het al bestaande micropensioenproject in India en de

haalbaarheidsstudie voor een mogelijk micropensioenproject in Ghana. Deze studie is medio 2015 afgerond.

India

In 2011 is een micropensioenproject gestart in samenwerking met de DHAN Foundation in Tamil Nadu in het zuiden van India. Nederlandse verzekeraars werkten al samen met de DHAN Foundation en het project in India was de directe aanleiding tot de oprichting van SDMO.

De DHAN Foundation richt zich via allerlei programma's op het terugdringen van armoede en het stimuleren van economische innovatie. Inmiddels bereikt DHAN met haar programma's 1,3 miljoen gezinnen in India. De deelnemers aan die programma's zijn georganiseerd in federaties.

Aanvankelijk is er bij 20 van deze federaties een haalbaarheidsstudie gedaan voor deelname aan het micropensioenproduct. Daarbij is gekeken naar de leeftijdssamenstelling, de inkomenssituatie en de behoefte en mogelijkheden om te sparen voor de oude dag. Door het enthousiasme van ook andere federaties zijn er uiteindelijk 26 federaties gekozen waarin het project van start is gegaan. Met hulp van Nederlandse specialisten is een beschikbare premiereregeling ontwikkeld waarvoor de administratie en het vermogensbeheer worden verzorgd door de lokale Life Insurance Corporation of India.

De deelnemers sparen gemiddeld ongeveer 100 Indiase roepies (ca. € 1,43) per maand voor een aanvulling op het overheidspensioen. Deelnemers kunnen sparen tussen hun 18e en 54e jaar. Het pensioen wordt uitgekeerd via een lijfrente vanaf 55-jarige leeftijd. Daarbij heeft de

deelnemer twee keuzes: Men kan kiezen voor een hoger bedrag, waarbij de nabestaanden bij overlijden van de deelnemer niets meer krijgen. Of men kan kiezen voor een lager bedrag, waarbij de nabestaanden bij overlijden van de deelnemer het resterende kapitaal ontvangen. Bij overlijden van de deelnemer voor de pensioendatum, wordt het opgebouwde kapitaal uitgekeerd aan de nabestaanden. De premies worden door de deelnemers maandelijks contant betaald aan de federaties, die zorgen dat het geld bij Life Insurance Corporation of India komt. De federaties ontvangen jaarlijks een overzicht waarop de bijdragen van hun deelnemers en het daarop behaalde rendement staan vermeld. Bij de pensionering wordt het opgebouwde kapitaal omgezet in een lijfrente.

Voortgang in 2015

In 2015 is een einde gekomen aan de snelle groei van de afgelopen jaren. Het jaar 2015 begon met 25.842 deelnemers. Het laatste kwartaalrapport, dat tot en met februari 2016 liep, vermeldde een totaal aantal deelnemers van 29.855. De belangrijkste reden voor de lagere groei in 2015 is vooral verzadiging van de groep potentiële deelnemers binnen de bestaande federaties. De meeste mensen die voor een micropensioen in aanmerking komen, doen al mee aan het project of zijn al benaderd.

Daarnaast is de groeivertraging ook beïnvloed door een initiatief van de overheid, die een nieuw pensioensysteem heeft ontwikkeld voor de informele sector. Het is nog niet duidelijk hoe dit initiatief zich gaat ontwikkelen en hoe dit zich verhoudt tot het micropensioenproject van DHAN. In het laatste kwartaal van 2015 was er een opleving in de toetreding van nieuwe deelnemers. Dit kwam doordat de regering veel promotie maakte voor haar pensioenproduct voor de informele sector. Hierdoor is de noodzaak tot sparen voor de

oudedag extra benadrukt. Het project van DHAN heeft daarvan geprofiteerd.

Uit de laatste kwartaalrapportage over 2015 (met een stand tot en met februari 2016) bleek dat 119 deelnemers de leeftijd van 55 jaar hadden bereikt, waarop het pensioen tot uitkering komt. Het gaat hier vooral om kleine bedragen omdat deze deelnemers maar een korte opbouwperiode hebben gekend. Dankzij de 'charity grant', die onderdeel is van de start van het project, konden zij toch meedoen. In sommige gevallen zijn de opgebouwde pensioenkapitalen te laag voor een levenslange periodieke uitkering. Deze deelnemers krijgen het kapitaal dan in één keer uitgekeerd.

In 2015 is er net als in voorgaande jaren veel tijd en aandacht besteed aan voorlichting over het belang van een oudedagsvoorziening.

Reis onderstreept toegevoegde waarde

Begin november 2015 maakte een delegatie van het SDMO bestuur samen met Peter Stoffelen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Jos van der Poel van PUM een reis naar India. De delegatie bezocht verschillende federaties, sprak met deelnemers en voerde overleg met de programmaleiding van DHAN. Er is alom grote waardering voor hoe DHAN heel planmatig stap voor stap mensen helpt om zich te ontworstelen aan armoede. DHAN wordt gezien als een integere organisatie die overtuigend nuttig werk doet. Het is knap hoe DHAN bij het aanpakken van de problemen van mensen aan de onderkant van de samenleving de vraag vertaalt in praktische oplossingen en die realiseert via kleine groepen. Er worden lokale leiders gekozen die op een consequente en professionele manier de projecten begeleiden. Het programma begint met basis levensbehoeften zoals water, hygiëne, scholing en daarna volgen financiële diensten.

De veerkracht van de mensen is groot. Het was indrukwekkend om te zien hoe zij met opgeheven hoofd naar de toekomst kijken. Opvallend was het grote plezier bij de vrouwengroepen. De groepsdynamiek in de federaties was niet gekunsteld maar echt.

Micropensioen vergroot zelfbewustzijn

De bestuursleden hebben in de praktijk gezien hoe de stap-voor-stap aanpak van eerst sparen, dan krediet en verzekeringen en ten slotte pensioen werkt. Het is volkomen duidelijk geworden dat er eerst een bepaalde financiële basisstructuur moet zijn alvorens een micropensioenproject opgestart kan worden. Daarnaast is het uitermate belangrijk dat mensen snappen waarom het belangrijk is dat zij nu geld sparen voor hun pensioen voor later. DHAN heeft heel veel aandacht besteed aan voorlichting. De lokale projectleiders zijn goed in het uitleggen van het belang van pensioensparen aan de bevolking.

Het was mooi om te zien hoe de financiële diensten kracht en zelfbeschikking geven aan gezinnen. Mensen zijn er trots op en merken dat zij hierdoor zichzelf echt kunnen ontworstelen aan de armoede. Het is overduidelijk dat de vrouwen de financiën beheren en de motor zijn van de vooruitgang.

Het micropensioenproduct biedt echt waarde en niet alleen aan de deelnemers, maar ook aan hun gezinnen. De deelnemers zijn enthousiast over het product. De waarde van het product zal zich pas op de langere termijn manifesteren, maar op de korte termijn helpt het bij het vergroten van het zelfbewustzijn.

Blijvende betrokkenheid in de toekomst

De conclusie van de reis naar India is dat SDMO in oktober 2016, als het proefproject na 5 jaar eindigt, betrokken wil blijven bij de verdere opschaling van het micropensioen voor deelnemers van DHAN. Het bestuur van DHAN wil het project uitbreiden naar 200

federaties en hoopt zo in 2020 in totaal 200.000 deelnemers te hebben. DHAN vraagt een bijdrage daarvoor van SDMO en wil zelf deels uit eigen middelen bijdragen.

De eind december ingerichte SDMO stuurgroep voor India zal in 2016 komen met voorstellen hoe de verdere betrokkenheid van SDMO concreet kan worden vormgegeven.

Ghana

SDMO heeft een haalbaarheidsstudie ondersteund die de internationale organisatie Enviu als projectleider heeft uitgevoerd om in Ghana een micropensioenproject te starten.

Het haalbaarheidsonderzoek is gesteund door het ministerie van Buitenlandse Zaken / Directie Duurzame Economische ontwikkeling en onder de vlag van SDMO: Aegon, APG, ASR, MN Services, PGGM, Syntus Achmea en Zwitserleven. Daarnaast heeft Enviu ontwikkelingsorganisatie Cordaid betrokken als partner, die een financiële bijdrage leverde en Enviu ondersteunde expertise op het gebied van micro-financiering en financiële educatie.

Het doel van de studie was om te onderzoeken of het mogelijk zou zijn in Ghana een micropensioenproject te starten waarbij mensen in de informele sector via een beschikbare premieregeling gaan sparen voor hun pensioen. Bij een positieve uitkomst, zou Enviu op zoek gaan naar investeerders zodat het lokale bedrijf Pension Trust Ghana Limited, geleid door de in Nederland opgeleide Ghanese ondernemer Samuel Waterberg, het project zou gaan uitvoeren. De ambitie is stevig om in vijf jaar tijd 500.000 deelnemers te krijgen (en te behouden).

Haalbaarheidsstudie afgerond medio 2015

De haalbaarheidsstudie zou aanvankelijk eind 2014 worden afgerond, maar uiteindelijk is dit, zonder uitbreiding van het bestaande budget, uitgesteld tot medio 2015. De

uitkomst was dat hoewel er zeker risico's zijn zoals de slechte economische situatie en de hoge inflatie in Ghana, er in principe goede mogelijkheden zijn voor een micropensioenproject. Er is een business plan gemaakt dat steunt op het gebruik van moderne technologie en de inzet van meerdere distributiekkanalen. De premiebetalingen en de informatievoorziening zullen voornamelijk via de mobiele telefoons van de deelnemers plaatsvinden, waardoor de kosten laag kunnen blijven.

Internationale erkenning

De haalbaarheidsstudie is internationaal niet onopgemerkt gebleven. Tijdens de World Pension Summit, die op 10 en 11 september 2015 plaatsvond in Den Haag, was People's Pension Trust Ghana een van de vijf genomineerden voor de Innovation Award. People's Pension Trust Ghana kreeg tijdens het symposium veel aandacht omdat dit het enige project was dat betrekking had op een ontwikkelingsland.

Resultaten onderzoek door twee potentiële investeerders

Enviu heeft in 2015 veel tijd besteed aan het zoeken naar (sociale) investeerders. Aegon verklaarde zich bereid deel te nemen op voorwaarde dat er tenminste een substantiële lokale primaire investeerder zou worden gevonden. De Nederlandse ambassadeur in Ghana heeft de zoektocht naar investeerders actief ondersteund door op de ambassade een informatiebijeenkomst voor geïnteresseerde partijen te organiseren. Twee partijen, Lundin en Acumen, besloten een due diligence onderzoek uit te voeren om te bepalen of zij daadwerkelijk zouden investeren in het project.

Eind 2015 kwamen zij met de bevindingen van hun onderzoek. Uit het onderzoek is gebleken dat People's Pension Trust volgens Lundin en Acumen nog niet klaar is om in te investeren. Er moet nog meer onderzoek

worden gedaan om verschillende distributiekkanalen te testen, er is nog te veel onduidelijkheid over de eventuele overname van een eerder opgezet fonds voor de informele sector en de vergunning dient nog te worden verkregen.

Daarnaast wil People's Pension Trust het IT-systeem vervolmaken. Dit is ook een voorwaarde van de investeerders. PPT wil het systeem zodanig maken dat het ook in andere landen kan worden ingezet.

2016 als overgangsjaar

People's Pension Trust wil 2016 gebruiken als een overgangsjaar waarin bovengenoemde punten geadresseerd worden om dan volledig klaar te zijn voor de start met investeerders. Hiervoor heeft People's Pension Trust een bedrag nodig van € 500.000.

Lundin is bereid een lening van € 250.000 beschikbaar te stellen, waarvan € 100.000 onvoorwaardelijk en de rest op voorwaarde dat People's Pension Trust financiering vindt voor de resterende € 250.000.

In december 2015 werd duidelijk dat het ministerie van Buitenlandse Zaken in principe bereid is dit bedrag beschikbaar te stellen om mogelijk te maken dat het project daadwerkelijk van de grond komt. Het Ministerie wil de aanwending van dit bedrag en de verantwoording over beschikbaar gestelde bedragen via SDMO laten lopen

Wijzigingen in het bestuur

In 2015 zijn twee leden namens de Pensioenfederatie toegetreden tot het bestuur van SDMO. Eduard van Gelderen, CEO van APG Asset Management, werd tijdens de bestuursvergadering in maart 2015 benoemd tot bestuurslid. Walter Mutsaers, lid van de Raad van Bestuur van MN, werd benoemd tot bestuurslid in de vergadering van juli 2015. Eind 2015 heeft Walter Mutsaers MN verlaten en heeft als gevolg daarvan zijn bestuurslidmaatschap van SDMO opgegeven. Ondanks zijn korte zittingsperiode heeft Walter Mutsaers zich enthousiast ingezet voor het werk van de micropensioenen. Het bestuur is hem daarvoor erkentelijk en wenst hem het allerbeste voor de toekomst. Begin 2016

werd bekend dat Walter Mutsaers wordt opgevolgd als bestuurslid door René van de Kieft, voorzitter van de hoofddirectie van MN. In de vergadering van maart 2016 is hij benoemd.

Belangrijke steun van ministerie van Buitenlandse Zaken

In de loop van 2015 heeft Peter Stoffelen de taak van waarnemer bij het bestuur namens het ministerie van Buitenlandse Zaken overgenomen van Aaltje de Roos.

Zij blijft wel op de achtergrond betrokken bij het werk van SDMO. Het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft aangegeven in de toekomst graag nauw betrokken te blijven bij de activiteiten van SDMO op het gebied van micropensioenen. Het ministerie zal SDMO ook financieel ondersteunen om de verdere ontwikkeling van de organisatie te bevorderen en de activiteiten uit te breiden naar andere landen. Het bestuur van SDMO is zeer verheugd over deze belangrijke steun.

Communicatie en crowdfunding

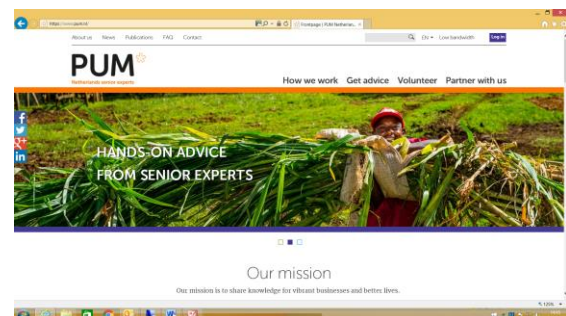
In het eerste kwartaal van 2015 is de website van SDMO in twee talen online gegaan. Verder heeft de Pensioenfederatie een uitgebreide mailing over het werk van SDMO aan haar leden gestuurd, waarop veel positieve reacties zijn binnengekomen. Ook het Verbond van Verzekeraars heeft, o.a. naar aanleiding van de reis naar India, aandacht besteed aan de activiteiten van SDMO.

De communicatie van SDMO is voornamelijk gericht op de eigen achterban. Crowdfunding onder de eigen medewerkers

wordt gezien als een mogelijkheid om meer medewerkers van de aangesloten maatschappijen te betrekken bij het werk van SDMO en ook om fondsen te verzamelen voor micropensioenprojecten. Belangrijk is daarbij een specifiek doel te kiezen, bijvoorbeeld een donatie die, net zoals nu in India gebeurt, het mogelijk maakt dat ook oudere werknemers kunnen deelnemen aan een micropensioenproject ondanks dat zij zelf er nog maar korte tijd voor kunnen sparen. In 2015 zijn er verschillende besprekingen geweest over crowdfunding. De conclusie was dat eerst een test moet worden gedaan om uit te vinden of de medewerkers van de aangesloten maatschappijen bereid zijn te doneren voor micropensioenen. Die test zal in 2016 worden uitgevoerd bij a.s.r. en MN. Op basis van het resultaat zal worden besloten of crowdfunding op brede schaal kan worden ingezet bij de medewerkers van de verzekeringsmaatschappijen, pensioenuitvoerders en pensioenfondsen. Het bestuur beschouwt dit als een passende manier de achterban te 'verbinden'.

Mogelijke samenwerking met PUM

SDMO wil meer zijn dan een financier van projecten. De nadruk moet meer liggen op kennisdeling en innovatie. Daartoe wil SDMO meer gaan samenwerken met andere organisaties. Mede op advies van het ministerie van Buitenlandse Zaken zijn er in 2015 verkennende gesprekken geweest met PUM Netherlands Senior Experts. PUM organiseert dat ervaren, vaak inmiddels gepensioneerde, Nederlandse vakspecialisten en managers kunnen kennis en ervaring te beschikking stellen aan bedrijven en organisaties in ontwikkelingslanden op verzoek van die bedrijven en organisaties. Er staan meer dan 3.000 specialisten en managers ingeschreven bij PUM. Op jaarbasis organiseert PUM circa 2.000 uitzendingen. PUM heeft een netwerk van ongeveer 300 contactpersonen in 70 landen bij wie de hulpvragen binnenkomen.

Er is verkennend gesproken over waar PUM en SDMO elkaar kunnen aanvullen en versterken. Het gevoel tijdens de bespreking was dat er zeker mogelijkheden zijn. De

kracht van PUM ligt in het organiseren van de vraag. Hulpvragen komen binnen via de contactpersonen in het buitenland, PUM zoekt naar specialisten die de vraag kunnen beantwoorden en regelt dat die specialisten naar de vragende bedrijven/organisaties gaan. De kracht van SDMO ligt in het oplossen van de vraag. Doordat binnen SDMO alle verzekeraars, pensioenfondsen en ook de Nederlandse uitvoeringsorganisaties zijn vertegenwoordigd, kan SDMO een beroep doen op specialisten voor alle mogelijke pensioenvragen. De gesprekken zullen in 2016 worden voortgezet binnen het kader van de eind 2015 ingerichte stuurgroep 'Uitbreiding naar andere landen en samenwerking met andere organisaties' waarin ook PwC en het ministerie van Buitenlandse Zaken een belangrijke rol zullen spelen.

Beleidsvoornemens voor 2016

In de komende jaren wil SDMO haar bestaande activiteiten verder uitwerken en opschalen. Daarnaast wil SDMO haar activiteiten uitbreiden naar andere landen. Het jaar 2016 zal hierbij een belangrijk overgangsjaar zijn dat vooral gekenmerkt zal worden door het ontwikkelen van beleid voor de toekomst. Die beleidsontwikkeling is van grote invloed op de inrichting van de eigen organisatie en zal ook sterk afhankelijk zijn van samenwerking met andere organisaties. In dit kader is het verheugend dat het ministerie van Buitenlandse Zaken bereid is de verdere ontwikkeling van de activiteiten van SDMO voor de komende vijf jaar te blijven ondersteunen. In 2016 zullen beslissingen genomen dienen te worden over steun aan de verdere opschaling van het micropensioenproject in India en over de betrokkenheid bij de pogingen om in Ghana daadwerkelijk een micropensioenproject te ontwikkelen.

Inrichting stuurgroepen

Om bovengenoemde ambities te kunnen realiseren heeft SDMO een aantal stuurgroepen ingericht voor de belangrijkste aandachtsgebieden:

Stuurgroep project India

Taak: mede op basis van de vraag van DHAN een plan uitwerken voor de betrokkenheid van SDMO bij de opschaling van het project in India vanaf Q4 2016.

Stuurgroep project Ghana

Taak: het samen met People Pension Trust uitwerken van plannen die kunnen leiden tot het daadwerkelijk starten van een micropensioenproject in Ghana en het coördineren en controleren van de aanwending van het door het ministerie van

Buitenlandse Zaken toegezegde bedrag van € 250.000.

Stuurgroep uitvoeringsmodellen

Taak: het ontwikkelen van uitvoeringsmodellen voor micropensioenprojecten. Daarbij valt te denken aan: adoptie door partijen uit SDMO achterban met subsidie, bieden van hulp in natura en bedrijfsmatige modellen, op basis van het principe dat financiële bijdragen daar waar mogelijk gedaan worden om structureel houdbare sociale doelstellingen te kunnen realiseren ('trade & aid')

Stuurgroep crowdfunding

Taak: het onderzoeken van de bereidheid bij de medewerkers van de aangesloten organisaties om te doneren voor micropensioenprojecten en, indien de reactie positief is, het ontwikkelen van een plan om crowdfunding binnen de achterban mogelijk structureel op te zetten en in kaart te brengen of medewerkers ook op andere wijze betrokken willen zijn bij het werk van SDMO.

Stuurgroep uitbreiding naar andere landen en samenwerking met andere organisaties

Taak: het in kaart brengen van de mogelijkheden voor micropensioen in landen op de lijst van Buitenlandse Zaken met 68 ontwikkelingslanden via het netwerk van PUM, de Nederlandse ambassades en SDMO partner PwC. Belangrijk hierbij is of er vraag is naar een vorm van micropensioen en of er basisstructuren aanwezig zijn om een project concreet te ontwikkelen. Tevens zal de stuurgroep een inventarisatie maken van organisaties die zich bezig houden met micropensioen en verbindingen leggen met voor SDMO interessante organisaties en de wetenschap.

Stuurgroep Middellange Termijnplan en SDMO organisatie

Taak: het ontwikkelen van een middellange termijnplan voor SDMO en een plan voor de inrichting van de SDMO organisatie die voor dit MLTP nodig zal zijn. De invulling van de taak van deze taak en bemensing van de stuurgroep zal op termijn sterk afhankelijk zijn van de resultaten van de andere werkgroepen. Uiteraard zal deze werkgroep zich bezig houden met de vraag hoe de door het ministerie van Buitenlandse Zaken toegezegde gelden en de mogelijke aanvullingen vanuit de koepelorganisaties het best besteed kunnen worden. Ook zal deze werkgroep voorstellen doen voor het meer betrekken van de eigen achterban bij het werk van SDMO (het betrekken van stuurgroepleden uit de eigen achterban kan daartoe ook bijdragen).

Het volledige jaarverslag is te downloaden via onze website www.stichtingdmo.nl.

Balans per 31 december 2015

(na resultaatbestemming)

	<u>31-12-2015</u>	<u>31-12-2014</u>
	€	€
Activa		
Vlottende activa		
1. Vorderingen		
Debiteuren	-	-
Overige vorderingen en overlopende activa	<u>60.134</u>	<u>190.678</u>
	60.134	190.678
2. Liquide middelen		
	106.731	147.694
	<u>166.865</u>	<u>338.372</u>
Passiva		
3. Eigen vermogen		
Algemene reserve	823	756
4. Langlopende schulden		
Projectverplichtingen Dhan / India	-	110.550
5. Kortlopende schulden		
Projectverplichtingen	110.550	187.400
Vooruit ontvangen subsidies	44.244	31.286
Crediteuren	6.223	3.658
Overige schulden en overlopende passiva	<u>5.025</u>	<u>4.722</u>
	166.042	227.066
	<u>166.865</u>	<u>338.372</u>

Staat van Baten en lasten over 2015

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
	€	€
6. Baten		
Subsidies	26.643	202.479
Rente	67	106
Totaal baten	<u>26.710</u>	<u>202.585</u>
7. Lasten		
Projecttoekenningen	-	180.000
Bureaunkosten	26.643	22.479
Totaal lasten	<u>26.643</u>	<u>202.479</u>
Saldo van baten en lasten	<u><u>67</u></u>	<u><u>106</u></u>